

РЕЦЕНЗИЯ

**на научните трудове и учебната дейност
на д-р арх. Жечка Великова Илиева,
представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”
в професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия
по специалност „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“,
обявен в ДВ бр.23 от 14.03.2020г.
за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”**

Рецензент: проф. д-р арх. Георги Николов Георгиев
ръководител на Департамент Архитектура, Нов български университет
професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия
(Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли)

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр. №23 от 14.03.2020г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра "Архитектура и урбанистика" към Архитектурен факултет. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс е подал документи единствен кандидат:
д-р арх. Жечка Великова Илиева, катедра "Архитектура и урбанистика", Архитектурен факултет на Варненски свободен университет "Черноризец Храбър".

За участие в конкурса кандидатът Жечка Великова Илиева е представила списък от общо 11 заглавия, в т.ч. 9 публикации в български и международни научни издания и научни форуми и 2 монографии. Приемат се за рецензиране всички представени заглавия.

Представените материали отговарят на изискванията ЗРАСРБ, както и на правилника за прилагането му, като надхвърлят минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3, съответно на изискванията по чл. 1а, ал. 1 от ППЗРАСРБ.

2. Данни за кандидата

Арх. Жечка Илиева притежава магистърска степен по архитектура от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Архитектурен факултет, 2008г. През 2018г. защитава успешно докторска дисертация на тема: „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна – сравнителни характеристики при детайлното формообразуване“ под ръководството на доц. д-р арх. Красимира Вачева. От 2008г. до настоящия момент арх. Жечка Илиева е преподавател във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Архитектурен факултет.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Арх. Жечка Илиева получава образователната и научна степен „доктор“ през 2018 година след успешна защита на дисертационен труд „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна – сравнителни характеристики при детайлното формообразуване“. Дисертационният труд представлява важен принос към изучаването на архитектурния сецесион в България и в частност в град Варна и Черноморския регион, като се има предвид липсата на задълбочени проучвания по темата, като той е публикуван през 2020г.

Арх. Жечка Илиева представя за разглеждане по конкурса 11 публикации. От тях две са монографии, а останалите са научни статии в български и чуждестранни научни издания и научни форуми. От представените за разглеждане публикации десет са самостоятелни, а една е в съавторство. Научните публикации на д-р арх. Жечка Илиева отразяват нейните дълготрайни научни интереси в областта на изучаването и опазването на архитектурното наследство в широк времеви обхват – от археологически паметници, през българската възрожденска архитектура, регионалните образци на сецесиона в България и пр. Арх. Жечка Илиева взема участие и в изследвания в областта на градското и регионално развитие, за което свидетелства представената в съавторство с проф. А. Слаев научна статия „Значението на финансовите инструменти за градското и регионално развитие“. От представените за рецензиране статии в български и чуждестранни научни издания и научни форуми бих отличил „Дървени покривни конструкции във Варна от края на XIX и началото на XX век“ – доклад от IX Международна научна конференция "Архитектура и строителство – ArCivE. В него авторът показва, че освен мащабни проучвания на архитектурно-историческото наследство в продължителен времеви и териториален обхват, се интересува и успешно изучава детайлни теми – в случая дървени покривни конструкции на емблематични широкоплощни обществени сгради. Два от примерите са на единствените във Варна отворени дървени покривни конструкции.

С най-голяма стойност сред представените научни публикации според мен е монографията „Архитектурното наследство на Одесос-Варна VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр.“, ИК "Геа принт", електронно издание, ISBN 978-619-184-038-0, 2020 (Рецензенти: доц. д-р арх. Красимира Вачева, д-р Петко Георгиев). Тя е в обем от 124 стр. и съдържа библиография от 41 източника, включително и 12 електронни източника. Монографията се състои от въведение, три глави („История и състояние на „Архитектурно-археологически резерват Одесос“ – Варна”. Законодателни и административни разпоредби, „Исторически предпоставки, преглед и резултати от археологическите проучвания на архитектурата в Резерват Одесос-Варна“, „Актуално състояние и проблеми на опазването на архитектурното наследство на Варна (VI в. пр. Хр. - XII в. сл. Хр.)“) и заключение.

Както арх. Ж. Илиева пише във въведението към монографията „недвижимото културно наследство на Варна се състои от две неделими части – археологическо наследство и сграден фонд - културна ценност от XIX-XX век“. След като нейният дисертационен труд бе посветен на варненския сецесион, тази монография насочва вниманието към археологическите културни ценности на Одесос - Варна, датиращи от възникването на града през VI век пр. Хр. до края на Първото българско царство. Въпреки, че на богатото археологическото наследство на Одесос - Варна са посветени множество изследвания (коректно посочени от автора в използваните източници), отсъства обстойно проучване на проблемите на възстановяването, опазването, експонирането и интегрирането в съвременната градска тъкан на древните архитектурни артефакти. Именно в дефинирането и изследването на характера на тези многоаспектни проблеми, аз виждам основните достойнства на монографията на арх. Ж. Илиева.

Във втората глава на монографията арх. Ж. Илиева прави обстоен преглед на извършените археологически проучвания и разкопки, свързани с основните архитектурни обекти, които са правени в продължение на последните над сто години във Варна от различни изследователи, най-известните от които са братята Карел и Херман Шкорпил. Братята основават Варненския археологически музей (1888) и Варненското археологическо дружество (1901). Карел Шкорпил е директор на музея от 1915 година до смъртта си, а Херман Шкорпил в продължение на 17 години е несменяем председател на Варненското археологическо дружество. Тези чешки учени локализируют и изготвят първите описания на археологическите останки в съвременна Варна и околностите на града до 1944 г. В тази глава са описани най-важните открити археологически обекти от различни исторически периоди, характеризиращи Варна като един от най-старите градове не само в България, но и в цялото Черноморие (античният град - колония Одесос е основан от малоазийски изселници от йонийския град- държава Милет през втората четвърт на VI век пр. Хр.). Сред тези обекти са

крепостни стени с крепостни порти, терми, водни съоръжения, жилища, гробници и религиозни сгради от различни периоди.

В първата и третата глави на монографията арх. Ж. Илиева разглежда следните по-важни теми, свързани със състоянието на археологическото наследство на Варна в последните десетилетия:

- анализ и оценка на специфичните особености на конфликтите при опазването и защитата на културноисторическото наследство на Варна и прилежащите територии
- роля на създадения филиал на Националния институт за паметници на културата и създадения архив с досиета на архитектурни паметници по време на съществуването му
- проблеми при съхраняването и поддържането на археологическите останки на античния и средновековен град при експанзията на новото строителство на жилищни и обществени сгради в условията на настъпваща пазарна икономика и отсъствие на необходимите регулации за опазване на обществения интерес
- липса на мониторинг и контрол на сградния фонд в охраняваната територия с наслоени във времето пластове от архитектурно наследство, водещо до погиване на голямо количество археологически и архитектурни обекти
- роля и място на разработената от арх. Красимира Вачева през 2003 г. Програма за опазване на архитектурното наследство на Варна за изваждане на преден план в културната политика на Общината на значението и достойнствата на археологическото културно наследство
- проблеми на архитектурното образование при създаване на квалифицирани експерти за участие в опазване на недвижимото културното наследство
- проблеми на съвременното устройствено планиране и проектиране в градската територия, наситена с обекти на недвижимото културно наследство.

Повдигнатите въпроси в тези две глави представляват най-сериозния принос на монографията. Като формална препоръка, подобряваща логическата подредба на текста, бих препоръчал на автора при следващи издания на книгата да преработи съдържанието, поставяйки сегашната втора глава в началото, а след това да оформи във втора и трета глава проблемите на археологичното наследство в контекста на съвременния град – в периода до 1989г. (втора глава) и след 1990г. (трета глава).

Втората представена монография на арх. Ж. Илиева е „Регионални форми на сецесиона в архитектурата на Варна - сравнителни характеристики при детайлното формообразуване“, ИК "Геа принт“, Варна, 2020, електронно издание, ISBN 978-619-184-037-3. Тя е основана на докторската теза на автора в изследване на регионалните проявления на сецесиона в България

– Варна в контекста на северното Черноморско крайбрежие. Монографията представлява ценен източник за изучаване на темата от архитекти, изследователи и студенти по архитектура и изкуствата.

Представените научни публикации отговарят на заявените научни интереси в изследванията на кандидата в конкурса, отговарят на утвърдените научни стандарти и са свързани с професионалното направление и научната специалност. Те са отпечатани в научни издания (електронни книги, Научен алманах, серия "Архитектура и строителство" на ВСУ "Черноризец Храбър", Годишник на ВСУ "Черноризец Храбър", Сборник доклади от IX Международна научна конференция "Архитектура и строителство - ArCivE", ВСУ "Черноризец Храбър", Годишник на Университета по архитектура, строителство и геодезия, e-Journal VFU, Архитектура и строителство, сборници с доклади от научни конференции).

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Д-р арх. Жечка Илиева участва изключително активно в учебно-педагогическата дейност като преподавател в Архитектурен факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“ в периода от 2008 -2020г. Представената справка от нея впечатлява с активната и разнообразна по вид палитра от дейности, свързани с нейната работа като преподавател в този значителен период от време, свързан с утвърждаването на високите стандарти на МП Архитектура към ВСУ „Черноризец Храбър“.

Във връзка с учебната дейност арх. Ж. Илиева участва в изготвяне на голямо количество лекционни курсове, подготовка на методически материали за лекционни курсове, съставяне на лекционни курсове и материали за упражнения на английски език, осигуряване на занимания в практическа среда извън университета, публикуване на учебни материали, както и в работа със студенти в научноизследователски и художественотворчески проекти.

Във връзка с научноизследователската си дейност арх. Ж. Илиева участва във впечатляващо голям брой престижни научноизследователски проекти и научно-приложни разработки, сред които най-значимите са:

- Проект BG05M2OP001-2.002 на МОН „Студентски практики – Фаза 1“ по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, 2014-2020
- Функционален експерт за катедра „Архитектура и урбанистика“
- Проект BG05M2OP001-2.013-0001 на МОН „Студентски практики – Фаза 2“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, 2014-2020/ Функционален експерт за катедра „Архитектура и урбанистика“
- Проект CULTOUR+ „Иновации и изграждане на капацитет в областта на висшето образование за управление на културата, хотелиерството и устойчивия туризъм в

Европейските културни маршрути“ по схема за безвъзмездна финансова помощ №2015-1-ES01-KA203-016142, програма Еразъм+, KA2/ участие като изследовател

- Създаване на Електронен архив на архитектурното наследство на Варна, начало 2005 г. – до момента, попълва се постоянно, съвместно със студентите по дисциплината „Опазване на архитектурното наследство“

- Ментор по проект City Repair 1.7 – Студентска работилница за ревитализация на градски фасади и градски пространства, 16.10.-20.10.2017 г., ВСУ „Черноризец Храбър“

- IX-та международна научна конференция по Архитектура и строителство-ArCivE 2019, 31 май – 2 юни 2019 г., Варна/ Председател на организационния комитет.

Д-р арх. Ж. Илиева членува в редица творчески организации:

- Съюз на архитектите в България;
- Камара на архитектите в България;
- БНК на ICOMOS (Международен съвет за паметниците на културата и забележителните места) към UNESCO;

Сред другите значими постижения на д-р арх. Жечка Илиева се открояват:

- участията като консултант при създаването на книги за архитекти, оставили значима следа в развитието на гр.Варна като арх. Стефан Венедикт Попов, арх. Дабко Дабков

- участието като консултант по проект Проект ”aDOORable” - един от двата български проекта, подкрепени от консорциум Designsapes, финансирани по рамкова програма Хоризонт 2020 на Европейския съюз, 2019 г.

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Приносите на арх. Ж. Илиева са изложени подробно в приложената от кандидата справка. Сред най-значимите приноси се открояват:

- Установяване на проблемите, свързани с липсата на подзаконовни нормативни актове за опазване на културното наследство и свързаната с това загуба на автентичност на материалното културно наследство в национален мащаб

- Изследване на появата и разпространението на сецесиона в градовете по крайбрежната дунавска зона и северночерноморската крайбрежна територия на България, както и архитектурната същност на течението сецесион на територията на Варна и архитектите, които го прилагат

- Обръщане погледа на експертите и архитектурната общност към проблема с опазване на недвижимото културно наследство, което е част от процеса на опазване на сградите и пластичните им елементи

- Изследването на тенденцията за утвърждаване на ролята на културното наследство като ресурс за устойчиво развитие и повишаване качеството на живота

6. Оценка на личния принос на кандидата

Всички представени за рецензиране научни публикации (с изключение на една) са разработени самостоятелно и съдържат значими научни приноси. Единствената представена научна статия, разработена в съавторство с проф. А. Слаев, също съдържа автентичен авторски научен принос на арх. Ж. Илиева.

7. Лични впечатления

Участвах в журито за присъждане на образователна и научна степен “доктор” по професионално направление 5.7. “Архитектура, строителство и геодезия” на арх. Жечка Илиева през есента на 2018 г. Останах с отлични впечатления, както от запознаването си с текста на дисертацията, така и с убедителния начин на представянето на тезата от арх. Ж. Илиева пред научното жури.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените на конкурса материали за научната, учебно-методическа и художествено творческа дейност на д-р арх. Жечка Великова Илиева по безспорен начин доказват, че тя изпълнява напълно изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност, за която тя кандидатства.

След запознаване с представените материали и научни трудове и анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, с убеденост давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере д-р арх. Жечка Великова Илиева да заеме академичната длъжност „доцент” в професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия по специалност „Архитектура на сградите, конструкции, съоръжения и детайли“.

София,
05.08.2020 г.

Рецензент: проф. д-р арх. Георги Георгиев